

Lausunto: Valtion väyläverkon investointiohjelma vuosille 2024-2031

Elvoi 23.02.2023 § 29
41/00.04.00/2021

Valmistelija: elinvoimajohtaja Anna-Liisa Juurinen, puh 040 747 7736

Väylävirasto pyytää 28.2.2023 mennessä lausuntoja luonnoksesta valtion väyläverkon investointiohjelmaksi vuosille 2024 – 2031. Väylävirasto laatii vuosittain valtion väyläverkon 8-vuotisen investointiohjelman osana valtakunnallisen liikennejärjestelmä-suunnitelman, Liikenne 12 - suunnitelman, toimeenpanoa.

Investointiohjelmassa esitetään lähivuosien tärkeimmät liikenneinfrahankkeet, jonka talouskehityksen määrittelee Liikenne 12-suunnitelma. Vuosia 2024-2031 koskeva investointiohjelma on Väyläviraston tietoon perustuva ehdotus uusien rata-, maantie- ja vesiväylähankkeiden toteuttamisesta ja niiden vaikutuksista. Väyläverkon investointiohjelma sisältää kehittämishankkeita, isoja peruskorjaushankkeita ja hankekokonaisuuksia sekä pienempiä parantamishankkeita.

Väylävirasto pyytää avoimella lausuntopyynnöllä vuosittain päivitettävästä investointiohjelmasta lausuntoja, jonka kautta erilaiset vaikutukset ja tieto tulee näkyväksi. Väylävirasto pyytää tarkastelemaan investointiohjelman luonnosta erityisesti seuraavien kysymysten kautta:

1. Onko mielestänne investointiohjelmassa kokonaisuutena onnistuttu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin ja muuttuneeseen toimintaympäristöön?
2. Ovatko investointiohjelman perustelut vaikutusten kautta tasapuoliset ja selkeät?
3. Miten muuttaisitte investointiohjelmaa Liikenne 12 mukaisen liikennemuotokohtaisen talouskehityksen puitteissa ja miten perustellette muutosten paremmat vaikutukset?
4. Miten kehittäisitte investointiohjelman laatimisen prosessia, sen päivittämistä ja seuranta?
5. Minkä investointiohjelman ulkopuolisten kohteiden suunnittelua tulisi vaikuttavuuden perusteella edistää lähivuosina investointiohjelman tulevia päivityskierroksia varten?
6. Miten muuten haluatte kommentoida investointiohjelmaa?

Väylävirasto päivittää investointiohjelmaa vuosittain. Investointiohjelmaan sisällyttämättömien hankkeiden edistämiseksi on tarpeen jatkaa aktiivista edunvalvontaa, jotta Jämsälle tärkeät hankkeet saadaan tulevana vuosina investointiohjelman piiriin.

Jämsän kaupungin lausunto:

1. *Onko mielestänne investointiohjelmassa kokonaisuutena onnistuttu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin ja muuttuneeseen toimintaympäristöön?*

Investointiohjelma on laadittu siten, että sen nojalla on tarkoitus toteuttaa liikenne 12 – suunnitelmaa. Liikenne 12 suunnitelman tavoitteena on mm. elinkeinoelämän toimintedellytysten parantaminen, maakuntakeskusten välisten yhteyksien kehittäminen ja merkittävien teollisten investointien mahdollistaminen sekä niihin liittyen merikuljetusten kasvun edellytysten varmistaminen.

Rataverkko

Investointiohjelmaan esitetyt raideverkon investoinnit kehittävät rataverkkoa erityisesti pohjois-eteläsuunnassa tai pistemäisesti. Investointiohjelmaan on osin valikoitunut hankkeita, joiden vaikutusten laaja-alaisuutta Jämsän kaupunki ei pidä niin merkittävänä, että niitä tulisi edistää osana valtion väyläverkon investointiohjelmaa.

Jämsän kaupunki katsoo myös, että osana hankkeiden vaikuttavuusarviointia olisi tullut huomioida selkeämmin muuttunut turvallisuusympäristö ja Venäjän kauppaan liittyvät pakotteet. Toimintaympäristön muutos on kyllä huomioitu investointiohjelman esipuheessa, mutta vaikuttavuusarviointiin ei ole tuotu mainintoja, onko, tai miten toimintaympäristön muutos on huomioitu investointiohjelmaan valikoituneiden hankkeiden osalta. Investointiohjelman painopistettä tulee siirtää hankkeisiin, joiden hyödyt ovat laaja-alaisia sekä varmuudella ja nopeasti ulosmitattavissa, eivätkä riippuvaisia Venäjän toimista. Raakapuun kuormauspaikkojen ja akselipainoverkoston kehittämistä Jämsän kaupunki pitää tärkeinä koko maata hyödyttävinä hankkeina.

Elinkeinoelämälle tärkeitä poikittaisia ratayhteyksiä sisä-Suomesta satamiin tai sisä- Suomen maakuntakeskusten välisiä ratayhteyksiä ei ole investointiohjelmaan toistaiseksi valikoitunut. Jämsän kaupungin näkemys on, että raideyhteyttä Turku – Tampere – Jyväskylä – Kuopio maakuntakeskusten välillä tulee edistää osana valtion väyläverkon investointiohjelmaa.

Maantieverkko

Investointiohjelman maantiehankkeet kohdistuvat sekä TEN-T ydinverkolle, että muiden pääväylien parantamiseen. Jämsälle tärkeän VT 9 tarpeista ainoastaan Tampere-Orivesi 1. vaihe (väli Alasjärvi-Käpykangas) on valikoitunut investointiohjelmaan. VT9 kehittäminen tuottaisi merkittäviä kuljetusten käyttäjähyötyjä Turun – Tampereen – Jyväskylän ja Kuopion maakuntakeskusten yhteysväleillä.

Vesiväylät

Vesiväylähankkeiden osalta investointiohjelman painopiste on vientikuljetuksia edistävässä investoinneissa, mitä voidaan pitää oikeana linjauksena.

Jämsän kaupunki toistaa näkemyksensä, että väyläverkon kehittämisessä tulee siirtyä liikennekäytävääjatteluun, jossa eri liikennemuodoista rakentuvien poikittaisten liikennekäytävien

palvelutasoa ja turvallisuutta kehitetään koko mitaltaan pitkäjänteisesti.

Investointiohjelmaa arvioidaan laaja-alaisesti suhteessa liikenne 12 – suunnitelman vaikutusarviointikehikkoon. Arviointikehikon perusteella on vaikea arvioida, miten vaikuttavuusarviointi ottaa huomioon esim viimeikaiset turvallisuusympäristön muutokset.

2. *Ovatko investointiohjelman perustelut vaikutusten kautta tasapuoliset ja selkeät?*

Jämsän kaupungin näkemys on, että turvallisuusympäristön muutoksen vaikutukset ja investointisuunnitelmaan valikoituneiden hankkeiden vaikutusten laaja-alaisuus suhteessa liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteisiin tulisi kuvata laajemmin investointiohjelman hankekorteissa. Yksittäisten pistemäisten hankkeiden osalta on epäselvää, kuinka laajasti ne edistävät elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja maakuntakeskusten välisiä yhteyksiä tai mahdollistavat merkittäviä teollisia investointeja. Investointiohjelmaan sisältyvien vesiväyläinvestointien osalta vaikutukset on nähtävissä.

3. *Miten muuttaisitte investointiohjelmaa Liikenne 12 mukaisen liikennemuotokohtaisen talouskehysten puitteissa ja miten perustellette muutosten paremmat vaikutukset?*

Liikenne 12 - suunnitelma ja sen investointiohjelma ovat vahvoja aluepoliittisia päätöksiä, joissa tehdyillä valinnoilla on laaja vaikutus aluekehitykseen ja seutujen elinvoimaisuuteen. Investointiohjelmaan valikoituvilla hankkeilla tulee olla seututasoa laajempia vaikutuksia. Investointiohjelmaan valikoitujen hankkeiden vaikutukset tulisi avata selkeämmin suhteessa liikenne 12 – suunnitelmaan.

Ohjelman muuttaminen tulee olla mahdollista. Suuret ja yllättävät yhteiskunnalliset ilmiöt, kuten äkillinen rakennemuutos tai turvallisuusympäristön muuttuminen vaikuttavat elinkeinoelämän tarpeisiin sekä muuttavat ihmisten käyttäytymistä ja liikkumista. Muutos tulee pystyä huomioimaan liikenne 12 suunnitelmassa ja sen toimeenpanossa.

Jämsän kaupunki katsoo, että Liikenne 12 ohjelmaa tulisi kehittää siten, että siinä huomioitaisi liikennekäytävääjattelu, moni- ja etätyön yleistyminen ja sen vaikutukset liikennevirtoihin erityisesti seutukaupungeissa ja maaseutukunnissa. Edelleen Jämsän kaupunki katsoo, että poikittaisväylien kehittäminen vähentäisi painetta etelä-pohjoissuuntaisilla väylillä ja parantaisi elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä sekä maakuntien välisiä yhteyksiä.

Edelleen Jämsän kaupunki katsoo, että talouskehys on riittämätön erityisesti maantiehankkeiden näkökulmasta. Maanteiden heikko kunto heikentää elinkeinoelämän, erityisesti vientiteollisuuden,

kilpailukykyä ja siten rapauttaa kansantaloutta. Jämsän kaupunki toteaa edelleen, että myös rataverkon kehittämiseen tulee osoittaa riittävästi resursseja. Suomi on sitoutunut Pariisin ilmastositoumukseseen. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että henkilö ja tavaraliikennettä saadaan siirtymään raiteille. Siirtymä edellyttää ratayhteyksien läpäisykyvyn parantamista kiireellisesti.

4. *Miten kehittäisitte investointiohjelman laatimisen prosessia, sen päivittämistä ja seuranta?*

Jämsän kaupunki katsoo, että ELY-keskuksilla on paras ajantasainen tieto liikennejärjestelmän kehittämistarpeista. Investointiohjelman laadinnan prosessia tulee jatkaa yhteistyössä ELY-keskusten kanssa.

Yhteyttä alueelliseen liikennejärjestelmätyöhön on myös tarkoituksenmukaista jatkaa, sillä sitä kautta maakuntien toimijat pääsevät aidosti vaikuttamaan liikennejärjestelmän kehittämiseen.

5. *Minkä investointiohjelman ulkopuolisten kohteiden suunnittelua tulisi vaikuttavuuden perusteella edistää lähivuosina investointiohjelman tulevia päivityskierroksia varten?*

Tampere-Jyväskylä rataosan suunnitteluvalmiuden parantamista tulee jatkaa kiireellisesti. Rataosa kuuluu TEN-T kattavaan verkkoon ja se on yksi yhteysväleistä, jossa on keskeisimmin välityskykyhaasteita sekä henkilöliikenteessä, että elinkeinoelämän taakkojen kuljetuksen näkökulmasta. Hanke parantaa alueiden välistä saavutettavuutta ja myös kansainvälistä saavutettavuutta matka-aikojen lyhentyessä ja ratakapasiteetin kasvaessa sekä junien liikennöinnin häiriöherkkyyden vähentyessä.

VT9 maantiehankkeiden suunnitteluvalmiuden parantamista tulee jatkaa kiireellisesti, jotta maantiehankkeita saadaan mukaan investointiohjelmaan. Erityisen tärkeää on edistää suunnittelua yhteysväleillä Orivesi-Jyväskylä. Yhteysvälille on valmistunut 2022 toimenpideselvitys.

Vt 24 kehittäminen tulee ottaa investointiohjelman piiriin. VT 24 palvelee elinkeinoelämää erityisesti teollisuuden (metsä-, elintarvike- ja kemian teollisuus) ja matkailun toimialoilla. Tie on paikoin todella kapea ja pientareet ovat ohuet. Ohituspaikkoja on vähäisesti. Tien leveys ei riitä piennarten levenyttämiseen, vaan se edellyttäisi tien geometrian ja poikkileikkauksen muuttamista. Jämsän kaupunki kiittää Väylävirastoa siitä, että VT24 Vääksyn silta on mukana investointiohjelmassa keskisuurten kriittisten siltojen hankkeessa. Samalla Jämsän kaupunki kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että VT24 käyttäjille ei ole lyhyttä korvaavaa reittiä. Tien kunnon ollessa heikko, kuljetusten on kierrettävä Tampereen tai Jyväskylän kautta.

6. *Miten muuten haluatte kommentoida investointiohjelmää?*

Investointiohjelman tulee elää ja joustaa muuttuvassa maailmassa ja sen tulee ketterästi vastata yhteiskunnan luonnollisiin kehityskulkuihin, kuten monipaikka- ja etätyön yleistymiseen. Ekologisen kestävyysnäkökulmaa tulee vahvistaa. Poikittaiset liikenneyhteydet teollisesta Suomesta rahtisatamiin tulee varmistaa ja liikennekäytävääjattelua vahvistaa.

Investointiohjelmassa valikoituneiden hankkeiden vaikuttavuusarviointia tulee syventää liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden näkökulmasta ja vaikuttavuusarviointi tulee dokumentoida nykyistä laajemmin hankekorteille. Ratahankkeiden toimenpiteiden hyöty-kustannussuhde tulee esittää kaikkien hankkeiden osalta.

Toimivalta, johon päätös perustuu: Hallintosääntö 28 §

Ehdotus

Elinvoimajohtaja Anna-Liisa Juurinen

Elinvoimalautakunta antaa esittelytekstin mukaisen lausunnon Väylävirastolle valtion väyläverkon investointiohjelmasta vuosille 2024 - 2031.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.